

Der er sket et stort fald i antallet af småbørn, der anbringes på en døgninstitution. Forstandere og overlæge mener, at samfundet utilsigtet omsorgssvigter de allermost sårbare børn

Af Maria Rørbæk
Foto: Vibeke Toft

Sammenklappede pusleborde, tomme tremmesenge og hængemte rangler.

Tendensen er tydelig på de danske døgninstitutioner for småbørn.

Der bliver anbragt færre af de yngste, selv om eksperter såvel som politikere igen og igen taler om nødvendigheden af en tidlig indsats.

- Det er bestemt ikke fordi, der bliver født færre børn af misbrugere. Det er fordi, det er blevet sværere at få en anbringelse igennem. Økonomien er i høj grad styrende, og selv om vi ud fra en børnehelbredsmæssig vurdering siger, at et nyfødt barn bør anbringes uden for hjemmet, kommer barnet i en del tilfælde alligevel hjem. Med eller uden støtte, siger May Olofsson.

Hun er overlæge på Hvidovre Hospital og leder af Familieambulatoriet, der er en specialafdeling, som arbejder med gravide rusmiddelbrugere og deres børn.

- For mig at se sker der lige præcis det modsatte af det, politikerne siger, der skal ske, siger May Olofsson.

Så sent som under førstebehandlingen af den nye anbringelsesreform, fredag den 22. oktober, slog socialminister Eva Kjer Hansen det fast:

- Jo før man griber ind over for problemer, desto større chance er der for at hjælpe det pågældende barn.

På Socialministeriets egen hjemmeside, www.social.dk, kan man også læse, at „tal for anbringelser i Danmark viser, at det snarere er de store børn, der anbringes - til trods for, at forskningen peger på, at der er større effekt af indsatser, jo yngre børnene er. Reformen lægger derfor op til, at der i højere grad skal ske en tidlig indsats“.

Men når man ser på den aktuelle udvikling er tendensen stik modsat.

Sandsynligvis bliver børn af sindslidende, alkoholikere, narkomaner og voldelige forældre længere tid mellem flaskerne eller sprøjterne, før samfundet griber ind.

I hvert fald bliver der anbragt færre babyer og vuggestuebørn.

- Vi undrer os over, hvor de groft omsorgssvigtede børn så er henne. Hvad gør man af dem? Sådan som jeg ser det, kommer samfundet utilsigtet til at omsorgs-

svigte de allermost sårbare børn, siger Otto Bernt Juhl, der er forstander på Bagsværd Observationshjem.

De „forsvundne“ børn

For øjeblikket står der fem tomme vugger på observationshjemmet.

Ikke en eneste baby skal have sutteflaske, skiftetøj og specialiseret pleje.

Samme billede går igen på mange andre småbørnsinstitutioner i hele Danmark, og når man kigger i statistikken, er tendensen også klar.

Nytårsdag 2003 var der kun anbragt 20 babyer på en døgninstitution.

Fem år tidligere var tallet mere end dobbelt så stort, nemlig 46.

Det viser et udtræk fra Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, som *Socialpædagogen* har foretaget. (Se tabel).

Når det gælder anbringelser i familiepleje, steg antallet til gengæld lidt, men samlet faldt antallet af småbørnsanbringelser fra 464 til 426.

Billedet af færre institutionsanbringelser har tilsyneladende ikke ændret sig i 2004.

Socialpædagogernes Landsforbund har ringet til tyve døgninstitutioner for småbørn i hele Danmark.

Med undtagelse af Sanderumhus i Odense, Munkerup i Dronningmølle og Familie-

institutionen Bethesda i Århus melder alle enten tilbage om status quo eller en nedgang i antallet af anbragte børn eller børn på venteliste.

Logisk set kan der være flere svar på spørgsmålet om, hvor de „forsvundne børn“ er blevet af.

Den ene forklaring er, at der ikke længe er så mange omsorgssvigtede børn, og at de i stedet har det godt hjemme hos deres forældre, som eventuelt får mere støtte.

Eller at en stor del af de børn, der tidligere blev anbragt i døgninstitution, nu anbringes i familiepleje.

Den anden forklaring er, at børnene på den ene eller anden vis bliver ladt i stikken. For eksempel fordi de bliver længere tid hos de omsorgssvigtende forældre, eller fordi de får billigere, men utilstrækkelig hjælp.

Forebyggende tiltag

Konsulent i børne- og kulturkontoret i Kommunernes Landsforening, Jacob Ørum, kan ikke umiddelbart sige, hvorfor der er sket et fald i anbringelsen af de aller yngste børn.

- Men det kan skyldes, at der op gennem 90'erne er sket en voldsom udvidelse af kommunernes forebyggende indsats, så der reelt måske ikke er så mange børn som

Børn mellem 0 og 3 år anbragt uden for eget hjem pr. 31. december efter område, alder, anbringelsessted og tid

Hele landet	1998	1999	2000	2001	2002	2003
0-1 år						
Døgninstitution	46	45	36	50	32	20
Familiepleje	52	64	69	71	64	55
1-2 år						
Døgninstitution	59	36	41	42	34	27
Familiepleje	105	122	128	115	158	99
2-3 år						
Døgninstitution	49	45	34	36	36	27
Familiepleje	153	154	181	177	143	198
Ialt børn under 3 år						
Døgninstitution	154	126	111	128	102	74
Familiepleje	310	340	378	363	365	352

Kilde: Danmarks Statistik - www.statistikbanken.dk

Selv om tallene svinger fra år til år, giver statistikken et billede af, at færre småbørn bliver anbragt på døgninstitution. Dette gælder også, når man tager forbehold for ændringer i børnetallet, idet børnetallet er faldet med mindre end tre procent fra 1998 til 2003. Faldet i anbringelser er altså større end faldet i børnetallet. Man skal dog være opmærksom på, at der lettere kan ske tilfældige udsving, når man ser på meget små grupper.

tidligere, der har behov for at blive anbragt på døgninstitution. Desuden har kommunerne i dag et helt arsenal af tilbud at vælge imellem, når de skal give et udsat barn det helt rigtige tilbud. For eksempel kan det være, at nogle kommuner vælger at støtte op om familien, så barnet kan blive i nærmiljøet. Hvor man måske tidligere var mere tilbøjelig til at anbringe barnet uden for hjemmet, siger han.

Set med overlæg May Olofssons øjne er det spild af kostbar tid, når kommunerne udskyder en anbringelse for først at prøve andre tiltag inden for familiens rammer.

- Det er det rene galimatias over for de tungeste familier, hvor der ikke er nogen ressourcer at hente. Og små børn har ikke råd til at vente, siger hun.

I de seneste år har May Olofsson oftere og oftere sendt nyfødte børn hjem med en mor, der efter en lægefaglige vurdering ik-

ke er i stand til at tage ordentligt vare på barnet.

- Allerede under graviditeten indkalder vi repræsentanter fra socialforvaltningen til en tværfaglig konference, hvor vi diskuterer, hvad der bør ske, når barnet bliver født. Ud fra en faglig vurdering kan vi sidde og blive enige om, at barnet bør anbringes, men når medarbejderne fra socialforvaltningen har været hjemme i baglandet, får vi ofte en tilbagemelding om, at der ikke kan skabes grundlag for den plan, vi har lagt, siger hun.

May Olofsson har ikke tal på, hvor ofte den tværfaglige vurdering bliver underkendt.

- Jeg kan kun sige, at der i dag er betydeligt flere af de allermost sårbare børn, som ikke får hjælp og støtte, fastslår hun.

Vigtig observationsperiode

SL's rundringning viser, at en del medarbejdere på døgninstitutionerne også hælder mere til den anden forklaring om, at børnene ikke får nok hjælp, fordi kommunerne vil spare penge.

- Udviklingen er dybt bekymrende. Når vi får børnene ind i dag, er de totalt skadede. Kommunerne tror, vi kan trylle, lyder en kommentar fra en forstander, der vil være anonym af hensyn til sin stilling.

Torben Stabell er forstander på Vallo Strand i Roskilde Amt.

Her er rangler og sutter pakket væk i et depot på loftet, for der er ikke et eneste småbarn på småbarnsafdelingen.

- Generelt er det vores indtryk, at kommunerne efter den nye grundtaksmodel har taget den beslutning, at de meget nødig anbringer spæd- og småbørn. I og med at kommunerne har nogle meget stramme budgetter, er det naturligt, at de prøver at spare, hvor de kan. Og at de prøver at spare på de små børn frem for de store, for de store fylder mere i landskabet, siger han.

Hvis de tomme tremmesenge på småbørnsafdelingen vidner om, at børnene i stedet kommer direkte i familiepleje uden at begynde med en observationsperiode på en døgninstitution, mener Torben Stabell ikke, at det er en særlig god løsning.

- Hvis barnet viser sig at have nogle meget store skader, kan det være svært at rumme for en plejefamilie som ikke er gearret til et meget vanskeligt barn. Så bliver barnet flyttet, måske flere gange. Uden ob-

ervation på døgninstitutioner bliver det meget nemt nogle ukvalificerede anbringelser, siger han.

Den bekymring deles af Otto Bernt Juul fra Bagsværd Observationshjem:

- Vores opgave er jo at modtage børnene med henblik på pædagogisk og psykologisk observation, undersøgelse og udredning, hvor vi angiver, hvad der er barnets behov, sådan at barnet får den bedste behandling det rigtige sted. Det er vigtigt at huske, at vi taler om en meget lille gruppe børn. De allermost sårbare, siger Otto Bernt Juul.

Uoprettelig skade

Bodil Bruun fra Glostrup Observations- og Behandlingshjem mener heller ikke, at det rækker at sende de mindste direkte i familiepleje.

- I familieplejen får småbørnene omsorg, men de får ikke den faglige ekspertise, der skal til for at vurdere, hvad lige præcis dette barn har brug for, siger hun.

Bodil Bruun er også bekymret for konsekvenserne af Københavns Kommunes forsøg med at etablere ordninger med hjemme-hos'ere og ambulante behandling frem for anbringelser.

- Det er ikke godt nok til de svageste familier, og der sker uoprettelige skader, når børnene anbringes for sent, siger hun

Situationen uændret i 2004

De nyeste tal fra Danmarks Statistik er snart et år gamle, men intet tyder på, at tendensen har ændret sig.

SL har i oktober 2004 foretaget en rundringning til 21 småbørnsinstitutioner i hele Danmark.

Undersøgelsen viser, at de samlede indskrivninger er faldet yderligere en anelse siden oktober 2003, nemlig med tre procent, og at det især skyldes færre spædbørn og børn i vuggestuealderen.

11 ud af 21 institutioner melder enten om et generelt fald i indskrivningerne, færre børn på ventelisten eller et fald i anbringelsen af spædbørn og småbørn.

3 institutioner har igen fået flere børn. På 7 institutioner er situationen uændret.

Når de bliver store, kan det være for sent

Otto Bernt Juhl er af samme opfattelse: – Der opstår en ond cirkel, hvor problemerne bare udvikler sig proportionelt med, at de bliver ældre. Det er meget, meget enkelt at sige, hvad der sker, når børn bliver anbragt for sent. De bliver både nogle dyre og vanskelige samfundsborgere, siger han.

I Otto Bernt Juhls øjne er situationen alvorlig.

– Man må spørge sig selv, om de færre anbringelser hænger sammen med det overordnede signal om, at de sociale udgifter skal dæmpes – og med den nye grundtaksmodel. Lige som man må spørge sig selv om, anbringelsesreformens tanker om anbringelse i netværksfamilier spiller ind i lighed med forslaget til kommunalreformen, der jo lægger op til, at kommunerne får ansvaret for børn og unge. Og at kommunerne derfor allerede nu prøver at finde løsninger selv. Jeg mener, at vi som fagfolk har en moralsk og menneskelig forpligtelse til at stille spørgsmålene. For man må holde sig meget klart i hovedet, at der er nogle børn, som bliver svigtet og ikke får den hjælp, de har brug for.

mrk@sl.dk

Pædagog Christina Pedersen kan gøre meget for små, omsorgssvigtede børn. Bare hun får dem i tide

Af Maria Rørbæk
Foto: Vibeke Toft

Christina Pedersen er en af dem, der helt konkret kan mærke forskellen på børn, der bliver anbragt tidligt og børn, der bliver anbragt senere.

Hun har arbejdet som pædagog på Bagsværd Observationshjem siden 1991.

Normalt tager hun sig af spædbørn, men nu hvor vuggerne er tomme, arbejder hun med de ældre på tre til seks år.

– De større børns skader er mere udprægede end de smås. De ældre har lukket af følelsesmæssigt og stoler ikke længere på voksne. De har svært ved at udtrykke deres følelser på anden måde end ved at slå og være voldsomme, siger hun

De babyer, der plejedes at komme på Bagsværd Observationshjem, var også meget skadede og krævede en hel speciel pædagogik.

– Mange af de små børn med psykisk syge mødre ville ikke have øjenkontakt. Hvis et barn ikke oplever, at der bliver reageret

på de signaler, det giver, lukker det af. Så får det meget svært ved at klare, at der pludselig står en ved siden af og vil det noget, forklarer Christina Pedersen.

Derfor er det nødvendigt at opføre sig på en helt særlig måde.

For eksempel ved at undgå øjenkontakt, mens man giver barnet flaske.

– Det ville man jo gøre med et normalt barn, men det kan lige være det, der får et skadet barn til at bryde sammen, fortæller Christina Pedersen.

Nogle skadede spædbørn har svært ved at klare flere stimulanser på samme tid, så de for eksempel ikke kan holde ud at have kropskontakt samtidig med, at de spiser. Så kan pædagogen være nødt til at lægge barnet ned i vuggen, mens det får flaske.

– Vi er trænede i at læse de sparsomme signaler, de giver, og vi bliver superviseret af psykologer og børnelæger, siger Christina Pedersen.

Selv om udgangspunktet er tungt, er Christina Pedersen sikker på, at de kan gøre en forskel på observationshjemmet.

– Jeg har aldrig oplevet, at et lille barn blev dårligere af at være her. Tværtimod går det meget hurtigt fremad. Du kan se det i udtrykket i deres øjne, siger hun.

Nogle af babyerne er helt holdt op med at græde, når de kommer på observationshjemmet.

De er alligevel vant til, at ingen reagerer. Når de så igen begynder at skrig på mad, er det et stort skridt.

– Der er så meget, der skal rettes op følelsesmæssigt, men vi kan næsten altid rette op på de små, så de kan komme ud i familiepleje. Det er værre, når de er blevet større, siger Christina Pedersen.

mrk@sl.dk

(Læs mere på næste side)

Nødvendige anbringelser

Anbragte børn har massive problemer, og en målsætning om hjemgivelse kan være helt urealistisk. Det er en af konklusionerne i en ny rapport fra Socialforskningsinstituttet

Af Maria Rørbæk

Foto: Vibeke Toft

Anbragte småbørn kommer fra familier med massive sociale problemer.

Det er en af konklusionerne i Socialforskningsinstituttets rapport „Små børn anbragt uden for hjemmet“, der netop er blevet offentliggjort.

Rapporten belyser situationen for alle de børn, der blev født i 1995 og var eller havde været anbragt på undersøgelsestidspunktet i 2003.

Omkring halvdelen blev anbragt før, de fyldte fire år. Det vil altså sige, at deres sutter, bamser og børnesko blev stillet ind på en døgninstitution eller familiepleje dengang, kommunerne anbragte flere småbørn end, de gør i dag. Men socialforskningsinstituttets undersøgelse peger på ingen måde på, at anbringelserne var nødvendige. Tværtimod.

- For mange af de børn er det ikke realistisk at have en målsætning om, at de skal hjemgives eller, at man i det hele taget skal undgå en anbringelse. I stedet må man arbejde ud fra en mindre ambitiøs og mere realistisk målsætning om, at forældrene skal støttes i at være forældre på deltid, så de for eksempel kan støtte deres barn i at være, hvor det er som anbragt barn. Selvfølgelig kan kræve vældig meget støtte til en relativ ung mor i højrisikogruppen, siger programleder Tine Egelund. Hun har lavet SFI-undersøgelsen i samarbejde med seniorforskerne Anne-Dorthe Hestbæk og Dines Andersen.

Ekstraordinære behov for støtte

Tine Egelund vil ikke sætte tal på, hvor stor en andel af de anbragte børn i undersøgelsen, der realistisk set aldrig bør komme hjem til forældrene.

- Men generelt drejer de anbragte børn

sig om en gruppe børn med meget ekstraordinære behov for støtte. De har brug for en langvarig, bredspektret indsats på mange niveauer, siger hun.

Tine Egelund og medforfatterne har blandt andet undersøgt de anbragte børns familiebaggrund. Ikke overraskende tegner der sig et mørkt billede præget af misbrug, vold og få ressourcer.

Halvdelen af børnene har en forælder med en egentlig diagnose på en længere-

varende sygdom eller handicap, heraf er 13 procent sindslidende. 15 procent af børnene har en forælder, der selv indrømmer et misbrug, der ofte eller altid har påvirket deres forhold til børnene.

- De familier, der fik anbragt deres børn som små, tilhører socialt set den allerdårligste del af den danske befolkning, konkluderer hun.

mrk@sl.dk